

Základná škola s materskou školou Štefana Náhaliku Liptovská Teplička



Mgr. Janka Poradová • Mgr. Daniela Marosiová

REGIONÁLNY DEJEPIS



Regionálny dejepis

OBSAH

Úvod	2
------------	---

I. Od blízkeho k vzdialenému 3 - 15

Priestor a čas	3
<i>Z histórie Liptovskej Tepličky</i>	<i>3</i>
<i>5 „divov“ Liptovskej Tepličky</i>	<i>5</i>
Pamiatky v priestore a čase	8
<i>Sviatky v mojej rodine</i>	<i>8</i>
<i>Sviatky v mojej obci</i>	<i>10</i>
<i>Ľudové zvyky a obyčaje – Vianoce, Veľká noc... ..</i>	<i>12</i>
Minulosť našej školy	14
<i>Z čriepkov minulosti</i>	<i>14</i>
<i>Ako to vyzeralo v škole kedysi</i>	<i>15</i>

II. Človek v premenách priestoru a času 16 - 24

Spôsob obživy človeka	16
<i>Remeslá</i>	<i>16</i>
<i>Ovčiarstvo</i>	<i>17</i>
<i>Práca v lese</i>	<i>17</i>
Ako si človek zmenšoval svet	19
<i>Považská lesná železnica (PLŽ)</i>	<i>19</i>
Človek vládca prírody?	21
<i>Čím a ako sme svietili</i>	<i>21</i>
Rómovia v našej obci	23
<i>Pôvod a prisťahovanie</i>	<i>23</i>
<i>Spôsob života a obživy</i>	<i>23</i>
<i>Rómska kultúra a náboženský život</i>	<i>24</i>
<i>Rómovia a Liptovská Teplička</i>	<i>24</i>

III. Človek a komunikácia 25 - 32

Pamäť ľudstva	25
<i>Nárečie</i>	<i>25</i>
Duchovný život človeka	27
<i>Nielen z chleba žije človek</i>	<i>27</i>
<i>Ľudové rozprávania</i>	<i>30</i>
<i>O obroch v Liptovskej Tepličke</i>	<i>31</i>

Milí žiaci,

vo svojich rukách držíte učebnicu regionálneho dejepisu. Ako ste si všimli, čo sa týka hrúbky, nepatrí k najväčším. Rozsahom je síce menšia, ale jej obsah je pre vás rozhodne veľmi dôležitý.

Žijeme v období, keď poznatky vedy a techniky zasahujú do všetkých oblastí ľudského života. Človek je vďaka technike schopný veľmi rýchlo meniť svoje bydlisko, prijíma nové poznatky a veľmi rýchlo stráca kontakt s miestom, kde sa narodil a odkiaľ pochádza. Mnohí postupne zabúdajú na svoje rodisko a majú dojem, že sú z nich spokojní svetobežníci. Mýlia sa. Nikdy nie je ľahké pretrhnúť puto so svojím rodiskom. Človeka k nemu pútajú v neposlednom rade aj korene, ktorými je spätý s miestami svojho detstva.

Úlohou tejto učebnice nie je len poučiť. Jej hlavný cieľ je ukázať vám, kam siahajú pomyselné korene, čo má vaše rodisko, váš región. Veríme, že každý z vás v nej nájde niečo, čo ho zaujme a o čom doposiaľ nevedel. V obsahu nájdete názvy tém, v ktorých sú spracované historické aj kultúrne udalosti, ktoré určitým spôsobom mali a ešte aj majú vplyv na život vo vašej obci. Vyberte sa teda na netradičnú cestu hľadania svojich koreňov.

PRIESTOR A ČAS

Z histórie Liptovskej Tepličky

Obec Liptovská Teplička sa rozprestiera v údolí Nízkych Tatier pod Kráľovou hoľou, pri prameni Čierneho Váhu. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1634, ale predpokladá sa, že obec bola osídlená už skôr. Vznikla pri potoku Teplica, ktorý nezamrzá ani v zime. Od neho je odvodený aj názov obce. Obec založili Gorali z oravsko-poľského pomedzia počas druhej vlny tzv. valašskej kolonizácie, na základe šoltýskeho práva.

Prvá vlna valašskej kolonizácie prebehla, keď v 15. storočí začali lesy po ľavej strane Váhu a údolie Čierneho Váhu osídľovať pastieri a chovatelia dobytku, ktorí pochádzali z Valašska v Rumunsku. Počas svojho putovania sa pomiešali s ukrajinskými a rusínskymi roľníkmi a prišli až do severného Uhorska a na Moravu. Títo kolonisti doosídľovali horské oblasti Slovenska.

V 16. storočí v druhej vlne kolonizácie valašskí kolonisti založili ďalšie obce a spomínaní Gorali, ktorí pochádzali tiež z pôvodných valašských kolonistov aj Liptovskú Tepličku. Obyvatelia mali hneď od začiatku isté privilégia ako napríklad právo poľovať na divú zver, loviť ryby, zbierať lesné plody, vlastniť píly. Neskôr mali vlastnú správu na čele s richtárom. Aj to je dôkaz, že obec pravdepodobne vznikla na základe šoltýskeho práva.

Územie, ktorého súčasťou bola aj Liptovská Teplička patrilo v minulosti panstvu Liptovský Hrádok. V minulosti panstvo Liptovský Hrádok vystriedalo viacerých majiteľov. Medzi nimi boli aj viacerí králi napr. Žigmund Luxemburský, Matej Korvín, Ján Zápoľský, Ferdinand I. Habsburský. Nie je známe, ktorý z majiteľov dal podnet na osídlenie územia v údolí Čierneho Váhu, teda aj Liptovskej Tepličky. Nepoznáme ani meno šoltýsa, ktorý dedinu založil.



I. Od blízkeho k vzdialenému

Prví obyvatelia Liptovskej Tepličky sa zaoberali ťažbou dreva, chovom oviec a dobytky, lovom zveri, poľnohospodárstvom, pltníctvom a niektorí aj garbiarstvom. Na úzkych poličkách bolo možné dopestovať len odolnejšie druhy obilnín. Pestovanie zemiakov sa postupne stalo základnou obživou pre obyvateľov, zemiaky sa stali dôležitým krmivom aj pre zvieratá.

Život obyvateľov Liptovskej Tepličky v drsnom horskom prostredí nebol jednoduchý. Najmä rozvoju poľnohospodárstva neboli podmienky v tejto oblasti naklonené. Predchodcovia Tepličanov dosahovali aké-také výsledky pri práci na poli a chove dobytky len za cenu veľkej driny. Námahou dosiahnuté výsledky na poliach a pri chove dobytky nestačili na živobytie, preto sa hlavným zdrojom obživy stalo drevorubačstvo. Situácia sa často zhoršovala aj tým, že obec stíhali živelné pohromy ako požiare, povodne a rôzne choroby.



Kráľova hoľa



Viete, čo je to šoltýske právo?

Vlastníkom zeme bol panovník. On udeľoval pôdu za verné služby mužom, z ktorých sa stali zemepáni. Oni boli síce vlastníkami pôdy, ale potrebovali ľudí, ktorí by ju obrábali. Preto si vyhliadli schopných mužov, nazývaných lokátori. Zemepán s lokátorom uzavrel zmluvu, v ktorej sa lokátor zaviazal, že získa osadníkov – kolonistov a zorganizuje založenie novej osady. Zemepán osadníkom prisľúbil na niekoľko rokov určité majetkové výhody a lokátorovi dedičné richtárstvo. Richtár sa v staršej nemčine volal Schulheitss alebo kratšie Schulze, z čoho vznikol slovenský názov šoltýs.

5 „divov“ Liptovskej Tepličky

1. Pivničky



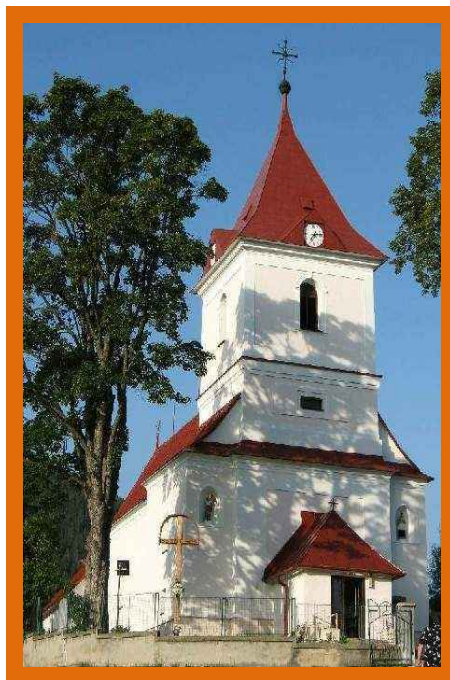
Zaujímavosťou obce sú pivničky, ktoré sa nachádzajú medzi obcou a cintorínom. Sú to pivnice na zemiaky a zeleninu. Oboje sa v nich udržia čerstvé až do nasledujúcej jesene. Spôsobuje to stála teplota, ktorá sa udržuje od 2 do 6 stupňov. Pivničky majú hruškovitý tvar. Smerom nahor sa zužujú. Dosahujú hĺbku 2,5 – 3 metre. Do jednej pivničky sa zmestí približne 30 – 50 vriec zemiakov.

2. Terasovité políčka



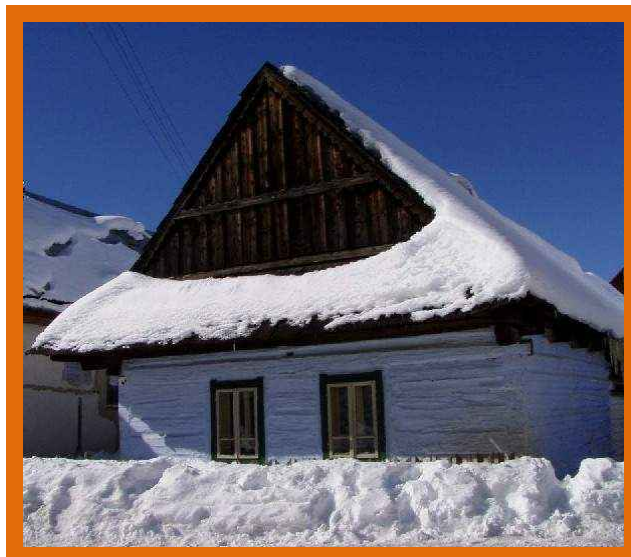
Mimoriadnu pozornosť si zasluhujú terasovité políčka roztrúsené v okolí obce. Svedčia o veľkej drine a húževnatosti našich predkov. Vďaka nim je možné obrábať poľnohospodársku pôdu pohodlnejšie aj na strmých svahoch.

3. Kostol Svätého Jána Krstiteľa



Rímskokatolícky kostol je zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi. Bol postavený v barokovom slohu. Neskôr bola ku kostolu pristavaná sakristia a predsieň. Je to už druhý kostol v obci. Pôvodný drevený stál na inom mieste.

4. Dreveničky



Pôvodné drevené zrubové domy sa v Liptovskej Tepličke budovali až do polovice 19. storočia. V minulosti sa stavebné pozemky nesmeli rozširovať, aby sa zachovalo čo najviac ornej pôdy. Na stavbu sa teda využívala každá voľná ploška. Preto sú dvory v najstaršej časti obce veľmi úzke. Často len také, aby sa do nich zmestil naložený voz.